

EFESUS

Yesus na Pol qariñyej

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qariñbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Niñgi Qotei aqa segi tamo ungasari Efesus qureq di unub qaji. Ningi Kristus Yesus geregere dauryeqnub. E anjam endi neñgreñyosim nuñgoq qariñyonum.

² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nañgi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Kristus na lañ qaji ingi bole bole iga egej

³ Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei. A Kristus aqa singila na lañ qaji ingi bole bole iga egej. A gago qunun q a are qalsiq deqa ingi di iga egej.

⁴ Qotei a mandam atosaisosiqa bati deqa a na iga giltgej. Di kiyaqa? Iga Kristus beteryosim Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim aqa ñamgalaq di une saiqoji sqajqa deqa.

⁵ Tulan nami Qotei na iga qalaqalaigosiqa iga aqa segi añgro sqa marsiqa Yesus Kristus aqa wau na iga elenjej. Qotei aqa segi areqalo na a degyej.

⁶ Aqa kumbra dena a iga qa are boleiyej. Aqa Niri Yesus a tulan qalaqalaiyeqnu qaji aqa singila na a degyej. Deqa aqa ñam tulan goge oqoqnnqas.

⁷ Qotei a iga qa are tulan boledamuiyej. Aqa kumbra di aqa utru agiende. A na Kristus qarinjonaqa a gago uneq na iga awaigwa marsiq

moiyej. Moisiq aqa leñ aiyej dena Qotei na gago une kalil kobotetgej.

⁸ A iga qa are tulanj boleiyosiq qalie ti powo ti kalil iga egej.

⁹ Nami Qotei a are qalej, “Kristus a wau di yqas.” Osicha aqa areqalo di ulitesoqnej. Ariya bini a na olo aqa areqalo di boleq atsiq iga osorgeqnu.

¹⁰ Deqa iga qalieonum, Qotei na ingi ingi kalil mandam ti lanj qure ti di unub qaji nañgi taqatnjroqnqas. Osim gilsim gilsim batí a nami atej qaji di brantimqa a ingi ingi kalil di olo osim Kristus aqa banq di atim Kristus a nango gate sqas.

¹¹ Qotei a mreqnaqa ingi ingi kalil bableñeinqnu. Tulanj nami a aqa segi areqalo dauryosiq iga na Kristus beteryosim iga aqa segi tamo uñgasari sqajqa marsiq giltgej.

¹² Iga Juda unum deqa iga namoqna Kristus qa gago areqalo siñgilatem. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulanj goge oqoqnqas.

¹³ Niñgi sawa bei bei qaji niñgi dego Qotei aqa anjam bole queb. Anjam bole agiende. Qotei a Yesus aqa wau na niñgi eleñej. Niñgi Yesus qa nunjo areqalo siñgilatosib a beteryesonab Qotei na aqa anjam nami marel qaji di dauryosiq aqa toqor niñgi engej. Deqa niñgi aqa segi tamo uñgasari unub. Toqor di aqa Mondor Bole.

¹⁴ Iga Mondor ejunum deqa iga qalieonum, bunuqna iga ingi bole bole Qotei a nami aqa segi tamo uñgasari nañgi enjrqa marel qaji di oqom. Qotei a gago uneq na iga awaigej deqa iga ingi bole bole di oqom. Iga deqa bini tarinjoqnsim unum. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulanj goge oqoqnqas.

Pol a Efesus Kristen naŋgi qa pailyej

¹⁵ E endegsi quem. Niŋgi Tamo Koba Yesus qa nunjo areqalo singilatoqnsib Qotei aqa segi tamo ungasari kalil naŋgi qalaqalainjreqnub.

¹⁶ Deqa e gaigai Qotei biŋyoqnsim niŋgi qa pailyeqnum.

¹⁷ A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Qotei. A gago Abu riaŋ koba tiunu qaji. Deqa e niŋgi qa endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Efesus Kristen naŋgi areqalo bole enjrimqa naŋgi ino anjam aqa utru geregere poinjrim ni qa bole qalieoqnqab.”

¹⁸ O ijo was, ijo are koba endegsi unu. Qotei na nunjo areqalo suwantetŋimqa ingi tulaj bole bole a nami niŋgi enqwa osiq metŋej qaji di niŋgi qalieqab. Agi niŋgi ingi di oqajqa tarinjoqnsib unub. Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa a na ingi di iga egwa marsiq gereiyetgej unu.

¹⁹ Qotei a singila koba tiunu. Singila dena a na gaigai iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum qaji iga aqaryaigeqnu. Qotei aqa singila di tulaj kobaquja. Deqa iga na ubtosim marqa kerasai. Aqa singila kobaquja di gagoq di waueqnu. Niŋgi singila di qalieqajqa deqa e niŋgi qa Qotei pailyeqnum.

²⁰ Singila di nami Kristus aqaq di wauoqnej. Agi Kristus a moinaqa Qotei aqa singila kobaquja dena a na Kristus olo subq na tigeltoſiq laŋ qureq osi oqsiq aqa baŋ woq di awotej.

²¹ Deqa Kristus na mondor singila naŋgi ti gate kokba ti mandor naŋgi ti tamo kokba ti kalil naŋgi tulaj buŋnjrsiqa goge kobaq di unu. A na tamo kalil bini bati endeqa ñam koba ejunub qaji naŋgi ti tamo kalil bunuqna ñam koba oqab qaji naŋgi ti

tulañ buñjrsiqa goge kobaq di unu.

22 Qotei na iŋgi iŋgi kalil osiqa Kristus aqa sorgomq di atej unub. Deqa Kristus a iŋgi iŋgi kalil di naŋgo gate koba sosiqa Qotei aqa segi tamo uŋgasari kalil naŋgi taqatnjreqnu.

23 Tamo uŋgasari naŋgi di agi Kristus aqa jejamu qujai unub. Kristus a naŋgi ti iŋgi iŋgi kalil ti ekritosiq tulañ keretnjrejunu.

2

Iga moreñesobulonam Qotei a iga qa are boleiyosiq qalaqalaigej

1 Nami niŋgi une yoqnsib laqneb deqa niŋgi moreñesobuleb.

2 Bati deqa niŋgi mandam qa kumbra uge uge na walweloqneb. Niŋgi mondor uge uge laŋ goge di unub qaji naŋgo gate koba Satan aqa kumbra dauryoqneb. Satan a segi mondor siŋgila koba. Deqa a tamо uŋgasari Qotei aqa anjam gotraŋyeqnub qaji naŋgo are miliqiŋ di siŋgila na waueqnu.

3 Nami iga kalil dego naŋgi koba na laqnsimqa gago jejamu qa areqalo uge uge namij dauryoqnam. Deqa Qotei a iga ti naŋgi qa ti minjinj ani oqetej.

4-5 Bole, iga une yoqnsim laqnem deqa iga moreñesobulem. Ariya bati deqa Qotei a iga qa tulan dulosiq qalaqalaigej deqa a na iga Kristus ombla ḥambile egej. A iga qa are boleiyej aqa kumbra dena a na iga elenej.

6 Osiqa iga Kristus Yesus ombla olo subq na tigelgobulosiqa iga laŋ qureq joqsi oqsiqa Kristus aqa awo jaram kobaq di awotgej.

7 Kristus Yesus aqa wau na Qotei a iga qa are tulañ boledamuiyosiq iga boletgej. Aqa kumbra di a na tamo uñgasari kalil bunuqna brantoqnqab qaji nañgi osornjroqnqas.

8 Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilatonabqa Qotei a ningi qa are boleijey. Aqa kumbra dena a na ningi elenej. Ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi eleñosai. Qotei a ningi laña elenej awai saiqozi.

9 Od, ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi eleñosai. Deqa ningi nuñgo segi ñam soqtqa keresai.

10 Kristus Yesus aqa wau na Qotei a gago are bulyetgonaqa iga tamo uñgasari bunuj bran tem. Deqa kumbra bole bole kalil Qotei a nami iga dauryqajqa gereiyetgej qaji di iga dauryoqnsim walweloqnqom.

Kristus a moiyej dena a jeu kobotej

11 Ningi qalie, Juda nañgi muluñ aiyeqnub. Di nañgo kumbra. Deqa nañgi na ningi misiliñgoqnsib endegsib merngeqnub, “Ningi muluñ aiyosai qaji tamo.” Nañgi nañgo segi ban na tamo nañgi muluñ breinjreqnub. Ariya ningi geregere are qaliy. Ningi Juda sai. Ningi sawa bei bei qaji.

12 Deqa ningi nami Kristus aqaq di sosai. Ningi isaq di soqneb. Ningi nami Israel nañgi ti sosai dego. Qotei a marej, “E na Israel nañgi inđi bole bole enjrqai.” Osiqa aqa anjam di singilatosiq soqnej. Ariya a na inđi bole bole di ningi enjwa marosaioqnej. Deqa ningi inđi bole bole deqa tarinjosaioqneb. Ningi mandamq endi laña Qotei qaliesai soqneb.

13 Ariya bini ningi Kristus Yesus beteryesosibqa Qotei aqa jojomq di unub. Nami ningi isaq di sonabqa bati deqa Kristus a ningi qa moisiq aqa len aiyej. Aqa kumbra dena a na ningi joqsiqa Qotei aqa areq bej.

14 Kristus a segi na jeu kobotej deqa bini iga kalil koba na so bole unum. Nami Juda naŋgi ti sawa bei bei qaji naŋgi ti jeu atoqnsib soqneb. Deqa jeŋ a nango ambleq di sosiqa naŋgi potnjrej. Ariya Kristus a moisiq dena jeŋ di waqtosiqa jeu kobotosiqa Juda naŋgi ti sawa bei bei qaji naŋgi ti turtnjrsiqa sawa qujaiq di atej.

15 A moiyej gam dena a na Moses aqa dal anjam mutu kalil taqal atekritej. A na Juda naŋgi ti sawa bei bei qaji naŋgi ti turtnjrej deqa naŋgi tamo bunuj brantosib tamo qujaiosib unub. Kumbra dena Kristus na jeu kobotosiqa iga kalil lawo kumbraq di atej unum.

16 A na Juda naŋgi ti sawa bei bei qaji naŋgi ti turtnjrim naŋgi koba na tamo qujaiosib sqajqa deqa marsiq ḥamburbasq di moiyej. Moisiq dena a jeu kobotej.

17 A bosiqqa anjam bole endegsi palontoqnej, “Bini ningi jeu turyqajqa kumbraq di unub.” A na anjam bole di ningi sawa isaq di unub qaji ti tamo ungasari jojom di unub qaji naŋgi ti palontosiq merŋgoqnej.

18 Kristus aqa wau dena iga koba na Mondor qujai ejunum. Deqa iga kalil are qujaitosim unum. Mondor dena gam waqtetgej deqa iga gaigai gago Abu Qotei aqa ulatamuq di brantosib.

Kristen naŋgi Qotei aqa tal bul unub

19 Deqa bini ningi olo yaun̄ tamo sosai. Ningi Qotei aqa an̄gro tinqin̄ unub. Ningi ti Qotei aqa segi tamo un̄gasari kalil nañgi ti koba na was bole unub.

20 Ningi Qotei aqa tal bul unub. Qotei a segi na tal di gereiyej. Qotei aqa anjam maro tamo nañgi ti aqa medabu o qaji tamo nañgi ti tal ai bul tigelejunub. Qotei a segi na tal di tigeltej. Kristus Yesus a segi tal ai tuma qaji. A segi na tal di singilatejunu.

21 Tal di aqa tanu kalil nañgi Kristus beterye-junub deqa nañgi kalil koba na siñgila na tigele-junub. Qotei na tal di gereiyoqnsiq unu. Deqa tal di kobaqujaqnsiqa Tamo Koba aqa segi tal bul tigelejunu.

22 Niñgi dego Kristus beteryejunub deqa Qotei na ningi ti aqa segi tamo un̄gasari kalil nañgi ti koroingej unub. Deqa niñgi aqa segi so tal bul unub. Qotei aqa Mondor wo nañgi aiyel na tal di gereiyosib miliqiq di unub.

3

*Pol na sawa bei bei qaji nañgi Kristus aqa anjam
bole minjre minjre laqnu*

1 O ijo was, Qotei a niñgi kumbra tulan̄ boledamu engej. E kumbra deqa saoqnsim laqnam tamo qudei na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. E Pol. E na niñgi sawa bei bei qaji aqaryaingwa osim deqa Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. Utru deqa e tonto talq endi unum.

2 Niñgi queb, Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej. O ijo was kalil, Qotei a niñgi qa degó are boleiyqajqa deqa e wau yeqnum.

³ Qotei na jeu kobotej anjam di nami ulitesoqnej ariya a na olo boleq atsiqa e osorbej. E deqa anjam truquyala endi neñgrenyonum.

⁴ Ningi ijo anjam endi sisiyosib qalieosib mariy, “Bole, Kristus aqa anjam nami uliesoqnej qaji di aqa utru Pol a geregere poiyeqnu.”

⁵ O ijo was, Qotei na uli anjam di tamo uñgasari nami soqneb qaji nañgi minjrosaioqnej. Ariya bini a na aqa Mondor aqa singila na uli anjam di babtosiq aqa anjam maro tamo nañgi ti aqa medabu o qaji tamo nañgi ti minjreqnu.

⁶ Uli anjam di aqa utru agiende. Qotei na sawa bei bei qaji nañgi ti Juda nañgi ti turtnjrsiqa sawa qujaiq di atej. Nañgi Yesus aqa anjam bole ojejunub deqa nañgi kalil tamo qujaiosib ingi bole bole Qotei a nami Kristus Yesus aqa wau na nañgi enjrqa marej qaji di oqab.

⁷ E Yesus aqa anjam bole di mare mare laqajqa deqa Qotei a e qa are boleiyosiqa e wau tamo atej. Osicha aqa segi singila kobaqua e ebej.

⁸ E tamo bolesai. Qotei aqa segi tamo uñgasari kalil nañgi na e tulan̄ bun̄bejunub. Di uñgum. Qotei a e qa are boleiyej deqa e sawa bei beiq di Kristus aqa anjam mare mare laqnum. Kristus aqa anjam agiende. A na ingi tulan̄ bole bole iga egwas. Ingi bole bole di aqa utru iga na ubtosim marqa keresai.

⁹ Ningi qalie, Qotei a mandam ti ingi ingi kalil ti atelen̄ej unub. Ariya kumbra a yqajqa nami aqa areqaloq di soqnej qaji di a na ulitej. Bini a na aqa areqalo di olo boleq atqa marsiq e wau ebej.

¹⁰ Od, a na aqa segi qalie ti powo ti boleq atqa marsiq e wau ebej. Deqa lan̄ añgro siñgila kokba ti

mondor laj goge di unub qaji naŋgi ti bini Qotei aqa areqalo di unoqnsib geregere poinjreqnu. Qotei aqa areqalo agiende. A na Juda naŋgi ti sawa bei bei qaji naŋgi ti turtnjsim sawa qujaiq di atqas.

11 Tulan nami Qotei a kumbra di yqajqa are qalej. Ariya bini a gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa wau na kumbra di yeqnu.

12 Iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga ulaosaeqnum. Iga bole qalieonum, iga Qotei aqa ulatamuq di brantqajqa gam agi Yesus a segi qujai.

13 Deqa niŋgi quiy. E niŋgi qa osim Yesus aqa wau ojeqnum. E wau di ojeqnum deqa e gulbe koba qoboeyeqnum. Niŋgi deqa are koba qalaib. Niŋgi are koba qalqab di niŋgi uloŋqab. Deqa niŋgi ijo gulbe deqa areboleboleinjgem. Ijo gulbe dena niŋgi aqaryaingimqa niŋgi Qotei ombla so bole gaigai sqab.

Pol a Efesus Kristen naŋgi qa pailyeqnu

14 Deqa ijo was, e singa pulutoqnsim Abu Qotei binjyeqnum.

15 A tamo uŋgasari kalil laj ti mandam ti di unub qaji naŋgo Abu. Deqa a na naŋgo ñam segi segi breiyetnjreqnu.

16 E niŋgi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni nami ingi tulan bole bole Efesus Kristen naŋgi gereiyetnjrem. Deqa ni naŋgo are miliqiq di ino Mondor atim soqnim dena naŋgi tulan singilaqab.

17 Amqa naŋgi Kristus qa naŋgo areqalo singilatesoqnib kumbra dena Kristus a naŋgo are miliqiq di sqas. O Abu, ni na Efesus Kristen naŋgi

singilatnirimqa qalaqalaiyo kumbra nañgo are miligiq di tulan singilatib soqneme. Mandam na ñam jirim ojesonaqa ñam a singila na tigelejunu dego kere." O ijo was, e ningi qa degsim Qotei pailyeqnum.

18-19 Deqa ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nañgi ti singila osib Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra qa geregere qalieosib soqniy. Aqa qalaqalaiyo kumbra di tulan kobaquja. A tulan olekoba. A tulan goge koba. A tulan guma koba. Od, Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra dena powo ti qalie ti kalil tulan buñyejunu. Deqa ningi aqa qalaqalaiyo kumbra qa geregere qalieosib soqniy. Soqnisib ingi bole bole kalil Qotei na ekritosiq keretejunu qaji di dego nuñgoq di maquesqas.

20 Qotei aqa singila a gago are miligiq di waueqnu. Aqa singila dena gago areqalo ti pailyo ti kalil tulan buñyejunu.

21 Deqa Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nañgi Kristus Yesus aqa ñam na bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnsib gilsib gilsib diño bati itqab. Bole.

4

Iga Kristus aqa jejamu qujai

1 E Pol. E Tamo Koba aqa wau ojeqnum deqa e tonto talq endi unum. Qotei na ningi a dauryqa osiq metnej. Deqa e nuñgo are tigelteqitqa ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqniy.

2 Osib ningi nuñgo segi ñam aguq atoqnsibqa ningi segi segi qa lawo kumbra yoqniy. Kristen tamo qudei na ningi une bei eñibqa ningi kamba

olo nañgi qa urur minjinj oqaiq. Ningi nañgi qalaqalainjroqnsib gulbe nañgi na niñgi engeqnub qají di qoboiyetnjroqniy.

³ Osib niñgi nunjo Kristen was kalil nañgi koba na are qujaitosib lawo na sqajqa siñgilaqniy. Kumbra di agi Qotei aqa Mondor na iga osorgeqnu.

⁴ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga kalil Mondor qujai ejunum. Qotei na niñgi ingi qujai qa tariñqa osiq metnej. Ingi qujai di agi lañ qureq di unu.

⁵ Tamo Koba qujai degó unu agi Kristus. Iga a qa qujai gago areqalo siñgilateqnum. Iga kalil yanso qujai em.

⁶ Qotei qujai unu. A gago kalil qa Abu. A na qujai tamo ungasari kalil nañgi taqatnjreqnu. A nañgo are miliqiq di waeqnu. A nañgo ambleq di unu.

⁷ Kristus a iga kalil qa are boleiyosiq segi segi singila egej.

⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neñgreñyeb unu,

“Qotei a tonto tamo gargekoba nañgi eleñosiqa joqsiq lañ goge oqej.

Oqsiq dia nañgi siñgila enjrej.”

⁹ O ijo was, Kristus a lañ goge oqej anjam di aqa utru agiende. A mati oqosai. A mati moiyo qureq aiyej.

¹⁰ Aisiq dena olo tulaj goge oqsiq lañ qure kalil bunyekritosiq torei oqej. A degyej. Di kiyaqa? A na ingi ingi kalil ekritosim keretqajqa deqa.

¹¹ Deqa a segi qujai na tamo nañgi siñgila enjreqnu. Tamo qudei nañgi a na siñgila enjreqnaqa nañgi aqa anjam mare mare laqnub. Tamo qudei nañgi

a na singila enjreqnaqa nañgi aqa medabu oqnsib aqa anjam babteqnub. Tamo qudei nañgi a na singila enjreqnaqa nañgi aqa anjam bole palontoqnsib tamo ungasari nañgi are bulyetnjreqnub. Tamo qudei nañgi a na singila enjreqnaqa nañgi Qotei aqa anjam plaltoqnsib Kristen tamo ungasari nañgi taqatnjreqnub.

12 Kristus na tamo nañgi di singila enjreqnu. Di kiyaqa? Nañgi na kamba iga Qotei aqa segi tamo ungasari singilatgimqa iga Kristus aqa wau geregere ojqajqa deqa. Gago wau dena Kristus aqa jejamu a so bole sqas. Kristus aqa jejamu agi iga segi.

13 Wau di gilsim gilsim mondon iga kalil gago areqalo torei Kristus qa singilaboletosim koba na are qujaitosim sqom. Sosim bati deqa iga kalil Qotei aqa Niri qa bole qalieqom. Kumbra dena iga tulan boleoqnsim singila ti sosim Kristus aqa segi kumbra bole kalil ekritosim keretqom.

14 Gisan tamo nañgi maqu kumbra yoqnsib anjam koba laña laña maroqnsib laqnub. Jagwa na yuwal tigelteqnaqa oqe aiyeqnu dego kere anjam dena tamo ungasari qudei nañgo areqalo niñaqyetnjreqnu. Ariya iga añgro kiñilala bul sqasai deqa anjam dena gago areqalo niñaqyetgwasai.

15 Iga gisan anjam di quisim dauryqasai. Iga qalaqlaiyo kumbra dauryoqnsim anjam bole segi maroqnmom. Osim dena iga kalil boleoqnsim singilaoqnsim gago Gate Koba Kristus beteryesqom.

16 Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum deqa iga qudei aqa ban bul. Iga qudei aqa singa bul. Iga qudei aqa ñamdamu bul. A na aqa ban ti singa ti ñamdamu ti di turtoqnsiqa qujaitejunu. Deqa

iga segi segi kalil Kristus beteryoqnsim aqa wau geregere ojoqnsim aqa qalaqlaiyo kumbra dauryoqnqom. Kumbra dena iga tulañ boleoqnsim singilaoqnqom.

Niñgi so bunuj ti areqalo bunuj ti soqniy

17 Deqa e Tamo Koba aqa ñam na niñgi singila na endegsi mern̄gwai. Sawa bei bei qaji nañgo areqalo tulañ niñaqejenu deqa niñgi na nañgo kumbra uge uge olo dauryosib walwelaib.

18 Nañgo qalie ti powo ti tulañ ambruejunu. Nañgi tulañ nanarioqnsib laqnub. Nañgo are miligi geteñejunu. Deqa Qotei aqa ñambile nañgoq di sosai.

19 Nañgi kumbra uge uge yoqnsib ariya nañgi deqa jemainjrosaieqnu. Nañgi torei kumbra ugeq aiyejunub. Nañgi kumbra uge jigat yqajqa are tulañ prugnjreqnu.

20-21 E qalie, niñgi Kristus aqa anjam ojejunub deqa niñgi sawa bei bei qaji nañgo kumbra uge di dauryosaeqnu. Nami anjam plalto tamo nañgi na Kristus aqa anjam mern̄geqnab niñgi quoqneb. Anjam di gisanj sai. Di Yesus aqa anjam bole.

22 Niñgi so namijq di sosib walweloqneb bati deqa so namij dena niñgi gisanjgeqnaqa niñgi kumbra uge uge yqajqa are prugnjgoqnej. Nun̄go kumbra dena niñgi padalqa gamq di breñgoqnej. Deqa bini niñgi so namij di torei uratiy.

23 Uratosib areqalo bunujq di soqniy.

24 Niñgi so bunuj osib gara bul jigsib soqniy. Qotei na niñgi a bul sqa marsiqä nun̄go so bunuj di gereiyetñgej. Niñgi qalie, tamo nañgi so bunujq

di unub qaji naŋgo kumbra tulan̄ bole tinqiŋ bran-teqnu. Deqa naŋgi Qotei aqa segi kumbra boleq di unub.

²⁵ Deqa niŋgi gisaŋ kumbra kalil uratekritisib anjam bole segi Kristen tamo ungasari naŋgi min-jroqniy. Niŋgi kalil Kristus aqa jejamu qujai unub deqa niŋgi kumbra degyoqniy.

²⁶ Niŋgi minjin̄ oqimqa ariya niŋgi urur minjin̄ kobotiy. Niŋgi minjin̄ ti soqnib qoloaiq. Qoloqas di niŋgi olo une bei ato uge.

²⁷ Niŋgi urur minjin̄ kobotqasai di niŋgi Satan gam waqtetibqa a na niŋgi olo uneq breiŋwas.

²⁸ Ariya bajin̄ tamo naŋgi olo bajin̄aib. Naŋgi naŋgo segi baŋ na wauoqnsib dena iŋgi iŋgi oqnsib tamo ungasari iŋgi qa truqueqnub qaji naŋgi aqaryainjroqnebe.

²⁹ Niŋgi nun̄go medabu waqtoqnsib anjam uge maroqnaib. Niŋgi anjam bole segi maroqnsib dena tamo ungasari gulbe ti unub qaji naŋgi singilatnjroqniy. Yimqa naŋgi nun̄go anjam quo-qnib dena Qotei a naŋgi qa are boleiyosim kumbra bole enjroqnaqas.

³⁰ Qotei na aqa toqor niŋgi eŋej deqa niŋgi aqa segi tamo ungasari unub. Toqor di agi aqa Mondor Bole. Diŋo batiamqa a nun̄go uneq na niŋgi torei awaiŋwas. Deqa niŋgi na Mondor di are gulbe yaib.

³¹ Niŋgi are uge ti minjin̄ ti ɻirin̄ ti qoto ti misiliŋ anjam ti kumbra uge uge ti kalil torei uratiy.

³² Osib niŋgi na nun̄go Kristen was naŋgi kumbra bole bole enjroqnsib naŋgi qalaqalainjroqnsib naŋgo une kobotetnjroqniy. Qotei a Kristus aqa ñam na nun̄go une kalil kobotetŋej deqa niŋgi

na kamba olo nujgo Kristen was nañgo une dego kobotetnjroqniy.

5

Niñgi suwanj qaji tamo uñgasari sosib suwanjoq di laqniy

¹ Qotei na niñgi tulanq qalaqalaingeqnu. Niñgi aqa segi añgro tñtñ unub deqa kumbra a segi yeqnu qaji di niñgi dego dauryosib yoqniy.

² Kristus na iga tulanq qalaqalaigosiq aqa segi ñambile uratosiq iga qa moiyej. Dego kere niñgi qalaqalaiyo kumbra dauryosib walweloqniy. Atra tamo nañgi atraiyo ingi ingi sabañ quleq ti bolequja di oqnsib Qotei atraiyeqnub dego kere Kristus na aqa segi ñambile Qotei atraiyosiq moinaqa Qotei a deqa tulanq areboleboleiyej.

³ Niñgi sambala kumbra yaib. Niñgi kumbra jigat dego yaib. Niñgi tamo qudei nañgo ingi ingi qa mamaulñgaiq. Nuñgo ambleq di kumbra uge deqaji saiq. Iga Qotei aqa segi tamo uñgasari unum deqa iga kumbra kalil deqaji dauryqasai.

⁴ Anjam jiga ti nanari anjam ti alanq anjam ti di dego niñgi maroqnaib. Iga anjam deqaji marqom di kumbra bolesai. Deqa niñgi anjam bei marqa oqnsib anjam bole segi maroqnsib Qotei binjiyoqniy.

⁵ Niñgi endegsib qalieoiy. Tamo bei a sambala kumbra ti kumbra jiga ti mamaul kumbra ti dauryqas di Kristus aqa Abu Qotei wo nañgi aiyel na a taqatqasai. Osib aqa Mandor Kokba sqasai dego. Mamaul kumbra di gisan qotei qa louo bul.

6 O ijo was, tamo qudei na niŋgi kumbra uge deqaji yqajqa titŋgoqnsib anjam laŋa laŋa merŋgoqnibqa niŋgi naŋgo anjam di quisib dauryaib. Tamo uŋgasari Qotei aqa anjam gotranjyeqnub qaji naŋgi kumbra uge deqaji yeqnub deqa Qotei a naŋgi qa tulan minjin oqeteqnu.

7 Deqa niŋgi tamo uŋgasari deqaji naŋgi ti beteroqnaib.

8 Niŋgi nami ambruq di soqneb. Ariya bini Tamo Koba a na niŋgi eleŋosiq aqa suwaŋoq di atej unub. Deqa niŋgi suwaŋ qaji tamo uŋgasari sosib suwaŋoq di laqniy.

9 Suwaŋ a na kumbra endeqaji babteqnu. Tamo uŋgasari suwaŋoq di unub qaji naŋgi kumbra bole bole yeqnub. Naŋgi kumbra tintaŋ dauryeqnub. Naŋgi anjam bole mareqnub.

10 O ijo was, kumbra kalil Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di niŋgi geregere qalieqa osib dauryoqniy.

11 Osib tamo uŋgasari ambruq di sosib kumbra uge uge yeqnub qaji naŋgi ti beteroqnaib. Naŋgi kumbra deqaji yeqnub deqa naŋgi kumbra bole bei babtosaieqnub. Deqa niŋgi na tamo uŋgasari naŋgi di endegsib minjroqniy, “Nuŋgo kumbra di uge.”

12 Tamo uŋgasari ambruq di unub qaji naŋgi ulioqnsib kumbra yeqnub. Di kiyaqa? Naŋgo kumbra di tulan ugedamu. Deqa iga naŋgo kumbra uge qa yala marqasai bole sai. Marqom di iga jemaigwas.

13 Ariya suwaŋ a na kumbra kalil boleq ateqnu.

14 Suwaŋ a kumbra bei boleq atqas di a suwaŋobulqas. Agi anjam bei endegsi unu,

“O tamo ḥeiejunum qaji ni olo subq na tigel.
Yim Kristus na ni suwaŋ emqas.”

15 Deqa ijo was, niŋgi nuŋgo segi segi walwel geregere taqatosib soqniy. Niŋgi nanari tamo bullosib walwelaib. Niŋgi powo ti sosib walweloqniy.

16 Bini bati uge. Deqa niŋgi bati laŋa ñaŋguiyaib. Bati soqnim niŋgi Qotei aqa kumbra yoqniy.

17 Niŋgi nanari kumbra yoqnaib. Niŋgi Tamo Koba aqa areqalo geregere qalieosib dauryoqniy.

18 Niŋgi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Kumbra dena niŋgi ugeugeingwas. Deqa niŋgi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryoqniqbqa a na niŋgi taqatŋesqas.

19 Niŋgi nuŋgo Kristen was naŋgi ti koba na anjam maroqnsibqa bati deqa niŋgi Qotei qa louoqniy. Lou qudei neŋgreŋq di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nuŋgo are miliq di tigelteqnu qaji dena ti niŋgi Qotei qa louoqniy. Osib nuŋgo medabu na ti nuŋgo are miligi na ti Tamo Koba a qa louoqniy.

20 Kumbra kiye nuŋgoq di brantqnim, uŋgum, niŋgi bati gaigai gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na Qotei biŋjyoqniy.

Pol a tamo uŋa wo naŋgi anjam minjrej

21 Kristus a nuŋgo Tamo Koba unu deqa niŋgi a qa ulaoqnsibqa Qotei aqa tamo uŋgasari kalil naŋgo sorgomq di soqniy.

22 O uŋgasari, niŋgi Tamo Koba aqa sorgomq di unub deqa niŋgi nuŋgo gumbulun naŋgo sorgomq di dego soqniy.

23 Kristus a gago gate koba unu dego kere nuŋgo gumbuluŋ naŋgi nuŋgo gate unub. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. A na iga elenjej.

24 O uŋgasari, Qotei aqa tamo uŋgasari naŋgi Kristus aqa sorgomq di unub dego kere niŋgi bati gaigai nuŋgo gumbuluŋ naŋgi sorgomq di soqniy.

25 O tamo, niŋgi na nuŋgo ɻauŋ naŋgi tulan qalaqalainjroqniy. Agi Kristus na aqa segi tamo uŋgasari naŋgi tulan qalaqalainjrsiq aqa segi ɻambile uratosiq naŋgi qa moiyej dego kere.

26 Kristus a ya na ti aqa segi anjam na ti naŋgi yansnjrej deqa naŋgi Qotei aqa kumbra boleq di unub.

27 Kristus a naŋgi qa moiyej. Di kiyaqa? A na naŋgi aqa segi qa marsim naŋgi Qotei aqa kumbra boleq di atim naŋgi tulan boledamu une saiqoji sqajqa deqa.

28 Deqa tamo, niŋgi nuŋgo ɻauŋ naŋgi dego tulan qalaqalainjroqniy. Agi niŋgi nuŋgo segi jejamu qalaqalaiyeqnub dego kere. Tamo naŋgi naŋgo ɻauŋ naŋgi qalaqalainjrqab di naŋgi naŋgo segi jejamu dego qalaqalaiyqab.

29 Iga qalie, tamo naŋgi naŋgo segi jejamu jeuto-siaeqnub. Naŋgi naŋgo jejamu geregereiyoqnsib ingi bole bole anaiyeqnub. Kristus na aqa segi tamo uŋgasari naŋgi geregereinjreqnu dego kere.

30 Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga segi segi aqa singa ti baŋ ti unum.

31 Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neŋgreŋyeb unu, “Tamo bei na aqa ai abu naŋgi uratnjsimqa aqa segi ɻauŋ wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.”

32 Qotei aqa uli anjam di tulañ kobaquja. E na Kristus a ti aqa segi tamo uñgasari nañgi ti sigitnjrsim agi ninji merrjonus.

33 O tamo, Qotei a ninji qa osiq anjam di marej. Deqa ninji na nunjo ñauñ nañgi qalaqalainjroqniy. Ninji nunjo segi jejamu qalaqalaiyeqnub dego kere. Ariya uñgasari, ninji kamba dego nuñgo gumbulun nañgo sorgomq di sosibqa nañgi kumbra bole enjroqniy.

6

Pol a añgro nañgi ti nañgo ai abu nañgi ti anjam minjrej

1 O añgro, ninji na Tamo Koba a beteryejunub deqa ninji nunjo ai abu nañgo anjam dauryoqniy. Ninji kumbra degyqab di bolequja.

2-3 Agi Qotei a dal anjam endegsi marej, “Ni ino ai abu nañgo sorgomq di sosim nañgo anjam dauryoqne.” Osiqa olo anjam endegsi totoryej, “Ni degyqam di ni bole sosim mandamq endi so kobaiyqam.” Qotei a anjam degsi totoryej. A nami dal anjam bei marqa osiqa anjam degsi totoryosaiqnej.

4 O abu, ninji na nunjo añgro nañgo areqalo ugetetnjraib. Nañgi minjinj oqetnjro uge. Ninji Tamo Koba aqa ñamgalaq di nañgi dalnjroqnsib tingitnjroqniy.

Pol a kañgal tamo nañgo wau qa gate nañgi ti anjam minjrej

5-6 O kañgal tamo ninji quiy. Ninji nunjo wau qa gate nañgo sorgomq di sosibqa nañgi qa ulaoqniy. Ninji Kristus qa wau bole yeqnub dego kere

nin̄gi gaigai nuñgo wau qa gate nañgi qa wau bole yoqniy. Niñgi gisan̄ na nañgo ñamgalaq di laña wau bole yobulaib. Niñgi Kristus aqa kañgal tamo degó unub. Deqa niñgi nuñgo are miligiq na Qotei aqa areqalo dauryosib nuñgo wau qa gate nañgi qa wau bole yoqniy.

⁷ Niñgi mandam tamo nañgi segi wauetnjro-saieqnub. Niñgi Tamo Koba a degó waueteqnub. Niñgi deqa are qaloqnsib are bole na nuñgo wau qa gate nañgi wauetnjroqniy.

⁸ Niñgi are qaliy. Niñgi wau bole yqab di Tamo Koba a na kamba awai boledamu en̄gasari. Niñgi kañgal tamo unub kiyo niñgi kañgal tamo sai kiyo di uñgum. Niñgi wau bole yoqniy.

⁹ Ariya wau qa gate, niñgi degó nungo kañgal tamo nañgi kumbra bole enjroqniy. Niñgi nañgi ula enjroqnaib. Tamo Koba a lañ goge di unu. A nungo Tamo Koba unu. A kañgal tamo nañgo Tamo Koba degó unu. Aqa ñamgalaq di tamo uñgasari kalil nañgi kerekere unub deqa a kumbra qujai na nañgi peginqreqnu. Niñgi deqa are qaloqnsib nuñgo kañgal tamo nañgi kumbra bole enjroqniy.

Niñgi qoto tamo bulosib qoto qa in̄gi in̄gi jigeleñoiy

¹⁰ Ariya e ijo anjam getentqai. Niñgi Tamo Koba a beteryejunub deqa niñgi aqa singila kobaqua osib singila na tigelesoqniy. ¹¹ Osib qoto qa in̄gi in̄gi Qotei na niñgi engeqnu qaji di jigeleñosib singila na tigelosib Satan aqa gisan̄ anjam ti aqa uli kumbra ti gotran̄yoqnsib qotoqniy.

¹² Niñgi geregere are qaliy. Iga mandam tamo uñgasari nañgi ti qotosaieqnum. Iga lañ goge qaji singila ti Satan aqa mondor uge uge nañgi ti aqa

gate kokba naŋgi ti qoteqnum. Naŋgi kalil ambru qa bati endeqa mandam taqatoqnsib unub.

¹³ Deqa bati uge endi niŋgi qoto qa ingi ingi Qotei na eŋgeqnu qaji di eleŋosib siŋgila na tigelosib qotoqniy. Yim bunuqna qoto koboamqa niŋgi siŋgila na tigelesqab.

¹⁴ Deqa niŋgi siŋgila na tigelesqa marsibqa anjam bole alalag bul di tigsib tigeloiy. Osib kumbra bole tintaŋ gara jugo bul jigsib dena nungo are targa kabutiy.

¹⁵ Qotei na jeu kobotej deqa iga a ti are qujaitosim unum. Anjam bole di niŋgi siŋga tatal bul jigsib mare mare laqniy.

¹⁶ Niŋgi qoto qa ingi ingi kalil di jikekritosib ariya Yesus qa dego nungo areqalo siŋgilatosib soqniy. Nungo areqalo di dumu bul osib tigeloiy. Yimqa tamo uge Satan na qaja ti ɣamyuwo ti niŋgi qa waiyoqnimqa nungo dumu dena niŋgi na qaja ti ɣamyuwo ti di gotraŋyoqnnab.

¹⁷ Qotei na niŋgi eleŋej aqa kumbra di niŋgi gate tatal bul jigsib soqniy. Sosib Mondor aqa sebru dego ojsib dena qotoqniy. Sebru di Qotei aqa anjam.

¹⁸ Niŋgi Mondor aqa siŋgila na gaigai Qotei pailyoqniy. Niŋgi aqarataib. Niŋgi Qotei na aqaryainqwa maroqnsib pailyoqniy. Niŋgi paileyqajqa urato uge deqa niŋgi geregere ɣam atoqnsib soqniy. Sosib Qotei aqa segi tamo uŋgasari kalil naŋgi qa pailyoqniy.

¹⁹ Osib e qa dego endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa medabu siŋgilatetimqa a ulaqasai. A ino anjam bole nami uliesoqnej qaji di ubtoqnsim

tamo unjgasari naŋgi minjroqnqas.”

²⁰ O ijo was kalil, Qotei na e qariŋbonaqa e aqa anjam bole di mare mare laqnem deqa jeu tamo naŋgi na e tonto talq endi waibeb unum. E anjam bole di marqajqa wau ti. Deqa ningi e qa Qotei pailyoqnibqa a na e singilatboqnim e ulaqasai. E aqa anjam di sinjila na tamo unjgasari naŋgi minjroqnqai.

Anjam getento

²¹ Ariya Tikikus a nunŋoq bqo deqa a na ijo wau kalil qa ningi saiŋgwas. Tikikus a gago Kristen was bole. A Tamo Koba aqa wau tamo bole.

²² E na a qarinjyonum nunŋoq bqo. Iga kiyersim unum di a na ningi mernŋgwas. Osim nunŋo are singilatetŋgwas.

²³ O Kristen was kalil, Tamo Koba Yesus Kris-tus aqa Abu Qotei wo naŋgi aiyel na nunŋo are latetŋgebe. Osib ningi aqaryainqibqa ningi nangi aiyel qa nunŋo areqalo sinjilatoqnsib qalaqlaiyo kumbra dauryoqniy.

²⁴ Tamo unjgasari kalil gago Tamo Koba Yesus Kristus qalaqlaiyqajqa uratosiaeqnum qaji nangi qa Qotei a are boleiyeme. Bole.

**Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,
2014**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585